

2017-ci ilin yanvar-mart ayları üçün Azərbaycan Respublikasının**TƏDİYƏ BALANSI¹**

2017-ci ilin yanvar-mart aylarında ölkənin tədiyə balansı üzrə Cari Əməliyyatlar Balansında (CƏB) 380 mln.\$ **müsbət saldo** yaranmışdır (neft qiymətinin bahalaşması şəraitində ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 773 mln.\$ artım). Qeyri-neft sektoru üzrə CƏB-in kəsiri 1.1 mlrd.\$ olmuşdur. 2016-cı ilin yanvar-mart ayları üzrə maliyyə hesabının 2.1 mlrd.\$-lıq kəsiri hesabat dövründə 308 mln.\$-lıq profisitlə əvəzlənmişdir.

2017-ci ilin yanvar-mart aylarında tədiyə balansının əsas göstəriciləri

Mln.\$

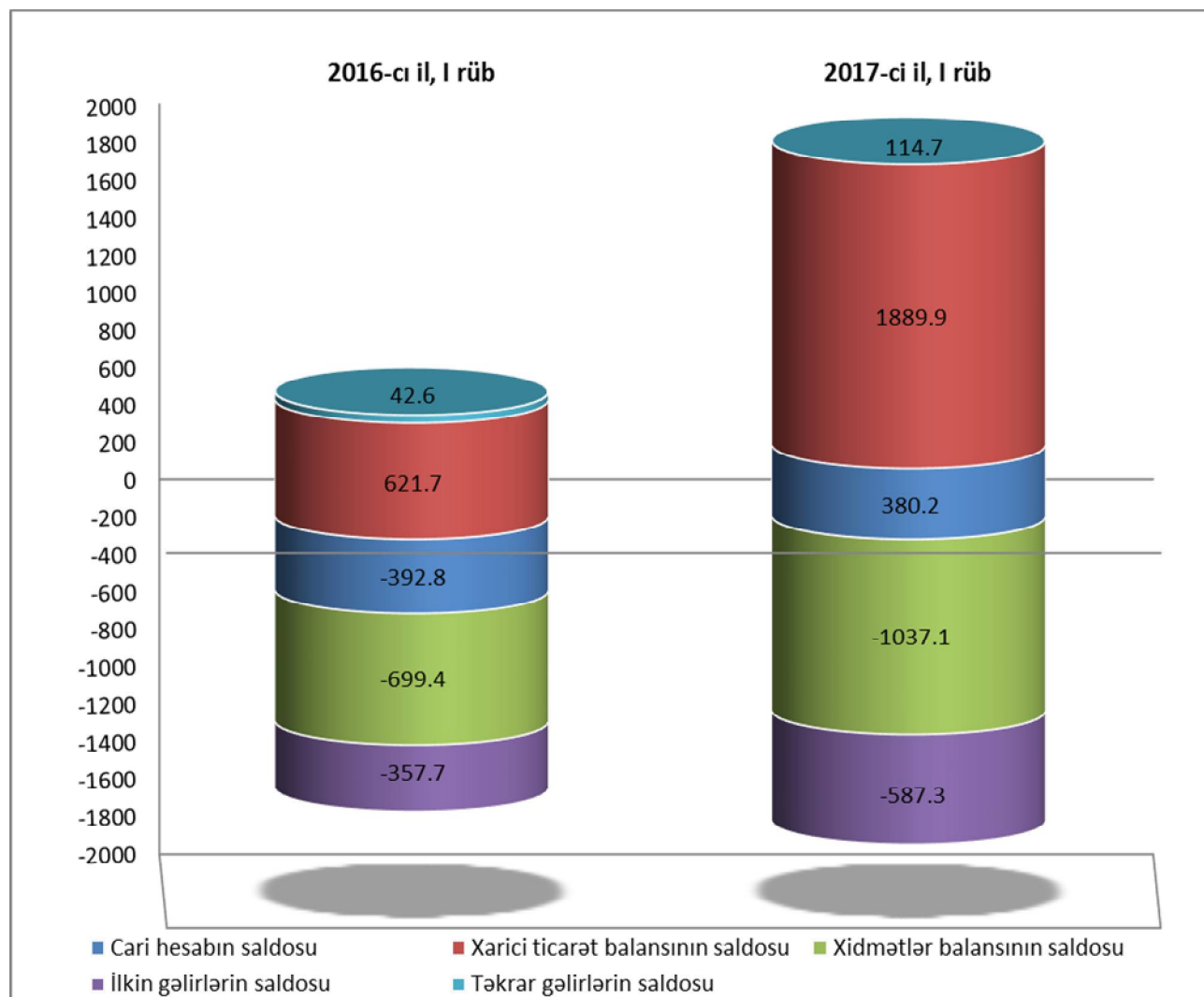
Cari əməliyyatlar	380.2
Xarici ticarət balansı	1 889.9
Xidmətlər balansı	-1 037.1
İlkin gəlirlər balansı	-587.3
-İnvestisiya gəlirlərinin repatriasiyası	-432.4
Təkrar gəlirlər balansı	114.7
Kapital hesabı	0.5
Maliyyə hesabı	308.0
<i>Xalis maliyyə aktivləri</i>	<i>2 346.4</i>
<i>o cümlədən:</i>	
-xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar	531.5
-portfel investisiyaları	-28.8
-digər investisiyalar	1 843.7
<i>Xalis maliyyə öhdəlikləri</i>	<i>2 654.4</i>
<i>o cümlədən:</i>	
- Azərbaycanca cəlb olunmuş birbaşa investisiyalar	1 623.4
- cəlb olunmuş investisiyaların repatriasiyası	-682.8
- portfel investisiyaları	955.5
- digər investisiyalar	758.3
Balanslaşdırıcı maddələr	-225.1
Tədiyə balansının ümumi saldosu (Ölkənin ehtiyat aktivlərinin dəyişməsi; “+” artım, “-” azalma)	463.6

Qeyd: Tədiyə balansı hesablamalarında xam neftin faktiki orta qiyməti 51\$ (ötən ilin müvafiq dövründə 32\$) olmuşdur.

Cari əməliyyatlar hesabı

2017-ci ilin yanvar-mart aylarında cari əməliyyatlar hesabında 380.2 mln.\$ məbləğində profisit yaranmış, o cümlədən neft-qaz sektoru üzrə cari hesabın profisiti 1.5 mlrd.\$ məbləğində olmuşdur. Neft-qaz sektorunun profisiti qeyri-neft sektoru üzrə cari hesabın 1.1 mlrd.\$ məbləğində kəsirini tam olaraq örtmüşdür.

Mln.\$

Xarici ticarət balansı

Xarici ticarət dövriyyəsi 5.2 mlrd.\$ təşkil etmiş və *xarici ticarət balansı 1.9 mlrd.\$ məbləğində müsbət saldo ilə nəticələnmişdir.*

2017-ci ilin yanvar-mart aylarında Azərbaycanın dünyanın 150-dək dövləti ilə ticarət əlaqələri olmuşdur. Xarici ticarətin 12.5%-i MDB üzvü olan dövlətlərin, 87.5%-i isə digər xarici dövlətlərin payına düşür.

Əmtəə ixracı. Hesabat dövründə əmtəə ixracı 3.6 mlrd.\$ təşkil etmişdir. İxrac olunmuş malların strukturunda neft-qaz məhsullarının payı 92.9% olmuşdur.

Xarici dövlətlərə 2.9 mlrd.\$ neft məhsulları ixrac olunmuş, ixrac olunmuş neft məhsullarının 124.5 mln.\$-ı neft emalı məhsullarının, 2.8 mlrd.\$-ı isə xam neftin ixracının payına düşür.

2017-ci ilin yanvar-mart aylarında ölkənin **qeyri neft sektoru** üzrə ixracı ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 10.8% artaraq 253.5 mln.\$ təşkil etmişdir.

Əmtəə idxalı. Hesabat dövründə əmtəə idxalı 1.7 mlrd.\$ təşkil etmişdir. Qeyri-neft sektoru üzrə idxal artmış və 1.4 mlrd.\$ təşkil etmişdir. Qeyri-neft idxalın strukturunda istehlak mallarının ümumi dəyəri 864 mln.\$ (o cümlədən ərzaq məhsulları 324 mln.\$, minik avtomobilləri 23 mln.\$, tütün və tütün məhsulları 30 mln.\$), maşın və avadanlıqlar 197 mln.\$, metallar 98 mln.\$, kimya məhsulları 51 mln.\$, digər mallar isə 182 mln.\$ təşkil edir.

İdxalın strukturunda xarici investisiyalar hesabına gətirilmiş maşın-avadanlıqların və malların xüsusi çəkisi 12.7% təşkil etmişdir.

Xidmətlər balansı

2017-ci ilin yanvar-mart aylarında xarici dövlətlərlə Azərbaycanın iqtisadi əlaqələrində qarşılıqlı xidmətlər əsas yerlərdən birini tutmuş və bu xidmətlərin ümumi həcmi 3.0 mlrd.\$ təşkil etmişdir. Bunun 2.0 mlrd.\$-ı qeyri-rezidentlər tərəfindən Azərbaycanın rezidentlərinə, 1.0 mlrd.\$-ı isə Azərbaycan rezidentlərinin xarici ölkələrin rezidentlərinə göstərilən xidmətlərdir.

Qarşılıqlı xidmətlər dövriyyəsinin 13.1%-i nəqliyyat xidmətləri üzrə aparılan əməliyyatların payına düşür. Ümumi dəyəri 397 mln.\$ olan nəqliyyat xidmətlərinin 52.1%-i qeyri-rezidentlərin Azərbaycanın nəqliyyat sistemlərindən istifadə etmələri ilə əlaqədardır.

Azərbaycanın rezidentlərinin qeyri-rezidentlərə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin dəyəri 207 mln.\$, qeyri-rezidentlərin Azərbaycan rezidentlərinə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin dəyəri isə 190 mln.\$ təşkil etmişdir.

2017-ci ilin yanvar-mart aylarında qarşılıqlı turizm xidmətlərinin dövriyyəsi ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 9.8% artaraq 1.3 mlrd.\$ təşkil etmişdir. 2017-ci ilin 1 rübün yekunu üzrə 52 mln.\$ müsbət balans olmuşdur.

Öz növbəsində xarici ölkələr tərəfindən Azərbaycan rezidentlərinə turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri 617 mln.\$ məbləğində olmuşdur. Bunun 71.7%-i Azərbaycan vətəndaşlarının şəxsi səfərləri ilə bağlı xarici ölkələrdə olarkən sərf etdikləri vəsaitlərin (məlik idxal üçün vəsaitlər istisna olmaqla) payına düşür.

Hesabat dövründə qeyri-neft sektoru üzrə qeyri-rezidentlərə ödənilən tikinti xidmətlərinin dəyəri ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 62.7% azalaraq 12 mln.\$ təşkil etmişdir. Qeyri-neft sektoru üzrə qeyri-rezidentlərə ödənilən digər işgüzar xidmətlərin dəyəri isə 180 mln.\$ olmuşdur.

İlkin gəlirlər balansı

Hesabat dövründə gəlirlər üzrə daxilolmaların və ödənişlərin ümumi dövriyyəsi 927 mln.\$ olmuşdur. Bunun 81.7%-ni (757 mln.\$) Azərbaycandan qeyri-rezidentlərə ödənişlər təşkil edir. Bu məbləğin isə əsas hissəsini (454 mln.\$) beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları üzrə xarici investorların payına düşən gəlirlərin repatriasiyası (əsasən xam neft şəklində), qiymətli kağızlar portfeli üzrə qeyri-rezidentlərə ödənilən faizlər (119 mln.\$) və xarici kreditlərdən istifadəyə görə ödənilən faizlər (101 mln.\$) təşkil edir.

Təkrar gəlirlər balansı

Təkrar gəlirlər üzrə xarici ölkələrlə aparılan əməliyyatların ümumi dəyəri 306 mln.\$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bu məbləğin 68.7%-ni ölkəyə daxilolmalar təşkil edir.

Təkrar gəlirlər üzrə ümumi daxilolmaların 95.9%-ni xarici ölkələrdən fiziki şəxslərin pul baratları, 3.2%-ni ölkəyə gətirilən humanitar və yardım mallarının dəyəri, 0.9%-ni isə digər daxilolmalar təşkil edir.

Bütövlükdə, təkrar gəlirlər üzrə əməliyyatların saldosu müsbət 115 mln.\$ təşkil etmişdir.

Maliyyə hesabı²

2017-ci ilin yanvar-mart aylarında ölkənin xalis maliyyə aktivləri 2.3 mlrd.\$ artmışdır. Bu göstərici xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar (531.5 mln.\$), portfel investisiyaları (-28.8 mln.\$) və digər investisiyalar (1843.7 mln.\$) hesabına formalaşmışdır. Hesabat dövründə ölkənin xalis maliyyə öhdəlikləri isə 2.7 mlrd.\$ təşkil etmişdir ki, bu da xaricdən cəlb olunmuş xalis birbaşa investisiyalar (940.6 mln.\$), portfel investisiyaları (955.5 mln.\$) və digər investisiyalar (758.3 mln.\$) hesabına formalaşmışdır.

2017-ci ilin yanvar-mart ayları üzrə xalis maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

Mln.\$

	Aktivlər	Öhdəliklər
Birbaşa investisiyalar	531.5	940.6
- neft-qaz sektoru	453.2	633.1
- digər sektorlar	78.3	307.5
Portfel investisiyaları	-28.8	955.5
Digər investisiyalar	1 843.7	758.3
- ticarət kreditləri və avanslar	748.4	23.5
- kreditlər və ssudalar	14.2	762.0
- depozitlər və nağd valyuta	1 081.1	-27.2
C Ə M İ	2 346.4	2 654.4

Birbaşa investisiyalar

Birbaşa investisiyalar formasında xaricdən cəlb olunmuş sərmayələrin ümumi məbləği 1.6 mlrd.\$ olmuşdur. Bu investisiyaların strukturunda neft-qaz sektorunun xüsusi çəkisi 80.9% təşkil etmişdir.

2017-ci ilin yanvar-mart aylarında tədiyə balansında birbaşa investisiyalar maddəsinin neft-qaz sektoru üzrə xalis maliyyə öhdəliklərinin (633.1 mln.\$) artımı cəlb olunmuş investisiya ilə (1313.1 mln.\$) kapitalın repatriasiyası (680 mln.\$) arasındakı fərqdən formalaşır.

Qiymətləndirmələrə görə qeyri-neft sektoruna cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların ümumi məbləği 310.3 mln.\$ olmuşdur.

2 Beynəlxalq Valyuta Fondunun tədiyə balansı üzrə yeni (6-cı nəşr) Təlimatının tələblərinə uyğun olaraq tədiyə balansının strukturunda kapital və maliyyə hesabı Aktivlər/Öhdəliklər prinsipi üzrə təsnifləşdirilmişdir.

Haşiyə 1. Azərbaycanın neft-qaz sektoruna cəlb olunmuş investisiyaların həcmi, strukturu, investorlar arasında pay bölgüsü və qoyulmuş sərmayələrin sonradan gəlir və kapital formasında ölkədən çıxarılması (repatriasiya) müvafiq beynəlxalq neft-qaz sazişlərinə və BVF-nun tövsiyələrinə əsasən həyata keçirilməkdədir.

Bağlanmış müqavilələr əsasında gəlirlərin "repatriasiyası" dövr ərzində xarici investorun yatırdığı investisiyadan əldə etdiyi gəlirdir. Qeyd edək ki, bu sazişlərə əsasən müvafiq konsorsiumlarda olan payçılar hesabat dövrü ərzində Azərbaycan iqtisadiyyatına qoyduqları investisiyaların hamısını hasil edilən və ixrac olunan xam neft şəklində geri götürürlər (kapitalın repatriasiyası). Bu əməliyyat faktiki olaraq tədiyə balansının maliyyə hesabında ölkənin birbaşa investisiyalar üzrə xarici öhdəliklərinin azalması (mənfi işarə) deməkdir ("-" net incurrence of liabilities).

Kreditlər və digər investisiyalar

Hesabat dövründə kreditlər və ssudalar üzrə xalis maliyyə aktivləri 14.2 mln.\$, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 762.0 mln.\$ artmışdır.

Depozitlər və nağd valyuta üzrə xalis maliyyə aktivləri 1081.1 mln.\$ artmış, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 27.2 mln.\$ azalmışdır.

Ehtiyat aktivləri

Hesabat dövründə ölkənin ehtiyat aktivləri 464 mln.\$ məbləğində artmışdır.

Haşiyə 2. Ehtiyat aktivləri – bu maddə Cari əməliyyatlar və Maliyyə hesabında baş vermiş əməliyyatların nəticəsi olaraq ölkənin valyuta ehtiyatlarının artıb/azalmasını ifadə edir. Təcrübədə cari əməliyyatlar hesabı kəsirli/profitli olduqda, bu kəsir/profit kapital və maliyyə hesabının profiti/kəsiri hesabına maliyyələşməlidir/örtülməlidir. Lakin, əgər cari hesabın kəsiri/profiti tam olaraq kapital və maliyyə hesabının profiti/kəsiri hesabına maliyyələşməyib/örtülməyib, onda bu fərq ehtiyat aktivləri (valyuta ehtiyatları) hesabına maliyyələşə/örtülə bilər.

Tədiyə balansının ümumi kəsirini ehtiyat aktivlər maliyyələşdirməyib (və ya əksinə, profit ehtiyat aktivlərin artımında əks olunursa), yaranan fərq balanslaşdırıcı maddələrdə saldo kimi öz əksini tapır.